

origens (*Homilies* etc.).

En el S. XIII té encara més sovint el sentit de 'frase', 'dites (d'algu)': «sapiatz bé que, quan vós mog<u>ès les *paraules*, que-ls eretges eren a casa d'En B. de Serres, e jo que-i fui ab ells tres vegades», doc. de l'Alt Cardener, any 1250; «prometen servir e tenir Nós, En Poncz avan-dit, a bona fe e per nostre orde, em *paraula* de preverer», pacte de treves entre Foix i el bisbe d'Urgell, any 1244 (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.63 i 9.30).

Altres cops resta encara més prop del sentit etimològic de 'paraules que es diuen com a símil', 'paràbola'; que és el cas de les *Homilies*; «Cum turba --- properarent ad Ihesum, dixit per similitudinem: Exit qui seminat --- Nostre S. dix aquesta *paraula* per semblant, e l'esposà per si elex: Aquel qui ix seminar la sua sement e dementre que semenava ---» (2v20); les lfnies que segueixen mostren que el poble ja entenia 'el parlar', 'les dites o frases' d'algu: «los diables qui tolen la *paraula* de Déu de coratge d'om, per mals pensaments e males obres», «aquela sement --- demostra la *paraula* de Déu, qui cad e-l cor del om, e ven Diabla e la tol --- demostra la *paraula* de Déu qui cad entre-ls cors dels rics òmens --- qar pensen de lurs riqueses e no segueixen la *paraula* de Déu --- demostra lo cor del bon cristià, qui retén bé la *paraula* de Déu e la met en obra» (3r3-3r14); en fi després torna al sentit etimològic: en 3r18 està traduint directament el mot *parabola* de l'evangeli; i *tot o creden per paraules*, 3r21, implica precisament que la gent simple necessita que tot se li digui per símils.

Així ho veiem encara en algun passatge lullia: «un fust era stat tant forts, que havia sostengut major pes que tot lo món --- lo recomptador li espòs la *paraula*; ço és, la creu on fo posat lo Fill de Déu», *Blanq.* (NCL. II, 218.25). Però ja hi tenim algun cas on té precisament el valor moderníssim de 'mot', i gira al català el terme *verbum* d'un passatge llatí: «Lig-se en la Evangelí de sant Johan que en lo començament era *peraula*, la qual *peraula* és la persona del Fill de Déu» (*Merav.* I, 147). En períodes posteriors el sentit modern es va generalitzant, deixa de tenir el valor de 'comparança, símil', i des del S. XIV és almenys 'dita, frase' o 'membre de frase'; encara que en català no ha estat usat mai tan normalment com en castellà com a mer sinònim de 'mot'.

Dir una cosa de paraula, fer ús de la paraula, té la paraula el Sr. Tal (quan se l'invita a parlar) són les expressions més típiques i normals de la nostra llengua (i fins al català més recent) més aviat que no pas el nu equivalent del ll. *verbum*, cat. *mot*, cast. *vocablo*, angl. *word*, al. *wort*; encara que fóra excessiu condemnar l'ús com a equivalent de 'mot'. «TESTAMENT --- fer llegat de *paraula*: *verbo legare alicui* (devant 10 testimonis ---)», OPou (*TbPu.*, 240), que algun cop també se'n serveix com a equivalent de *verbum*: «los autors --- ajuntant ab los dits noms esta *paraula* 'pondo'» (*TbPu.*, 204); «EL SOPAR DE CAN GARLANDA --- trinxat a la taula, no en tenen prou. / En Garlanda, que ho veu, els vol fer parlar, / que si no tot el del seu hi passarà, / perquè quan la fam es desferma

a la taula, / només s'estronca amb el do de la *paraula*; / pregunta com s'ha d'ésser per ser feliç: / En Barjaula, menjant, li respon que: *Aixís!*», Coromines (*Silèn, O. C.*, 93f.).

Tots els lingüistes de Saussure entre *fets de llengua* i *fets de paraula*, on és ben clar que no es tracta del sinònim de *mot*.

El tractament fonètic del mot ha estat del tipus més normal en català, com en quasi totes les llengües romàniques, mostrant-nos com des del llatí vulgar s'havia consolidat fortament en la llengua oral i popular; la insòlita metàtesi que presenta el castellà *palabra*, i en part el gallec i portuguès, a penes sobreix molt lleument en algun petit rodal fronterer del Bern i el Maestrat (*la paláyra* a Sorita, Useres i un poble intermedí, 1961); *lors simples palaures, palaures infructuoses*, aa. 1373, 1435 (*Cart. d'Ossau*, 99, 219).

El canvi de significat fou obra del llatí cristià, pel gran ús i abús que en feren els predicadors populars, catequistes i petits oradors plebeus, i la geneta del món semi-esclau o catacumbal del Baix Imperi, passant constantment de la idea de 'frase figurada, símil' a 'manera de dir o d'expressar-se': més amunt, i en el DCEC, hem vist com, en l'hispano-romànic dels segles XII-XIII, aquest procés semàntic encara no és ben clos (per a una altra via semàntica que suggerí L. Havet, val el que dic de *parlar*, però ja no ací). El fet és que els dos significats havien quedat destriats ja definitivament a la fi del S. XIV, i en conseqüència s'accepta llavors la variant erudita *paràbola*, reservada per al sentit catequístic: «la *paràbola* dos deutós a un logrer. Logrer --- significa ací N. S. Déu, que axí com lo logrer, per emprestar vol guany, axí N. Senyor ---», StVicentF (*Quar.*, 247.86).

DERIV.: Com a nom de figura curvilínia (partint de la idea de 'tirar més enllà de ---') *paràbola* i *parabòlic* [tots dos Lacav.], en el sentit del qual se suma el matis provinent de l'expressió simbòlica amb el de la figura geomètrica. *Parabolisme* [Lab.], *-lista*. *Parabolejar*. *Parabolicitat*. *Paraboloide*; *paraboloidal*.

Paraulada [Belv.]: «¿Què és lo que us ix per la boca / Comte l'Arnau? / --- / ---Són las malas *parauladas*, / muller lleyal», MilàF (*Romillo.*, ed. 1853 i 1882, 78.44B). *Paraulejar*. *Parauler*; *parauleria*, mots poc usats en català, molt suspectes de castellanisme i en tot cas ben superflus en la nostra llengua, on es diu *garlaire*, *parlador*, *parlar*. En canvi fóra bo de restaurar *paraulista*, que culpablement deixem avui rovellar, i que estalvia els castellanismes *hablistán* i, sobretot, *hablista*; de matis utilíssim i més necessari fins i tot que en castellà, car n'hem tingut forces i d'excel·lents; mentre que en la llengua de Cervantes tots es tenen per *hablistas* —ho diguin o no— i tan pocs ho han verament estat [DTo. 1647]: «--- logo daedalus, architectus verborum»: «sempre s'aprèn y afina la pronunciació ab lo fregadís dels grans *paraulistes*», EmVilanova, *Pensant S. y Rient*, 112.9f. (cf. *enraonamentari*, RAÓ). *Paraulós* (?). *Paraulota*. *Parola*, pres de l'it. *parola* 'paraula, parla'; *parolejar*, *paroler*.